

ಒಂದು ಮಗುವಿನೊಳಗೆ ಇರುವ ಪ್ರಕೃತಿ ಜನ್ಯವಾದ ಅಜ್ಜರಿಗಳನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಇರಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಮಗುವಿನ ಜೊತೆ ಆ ಅಜ್ಜರಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ, ಖುಷಿ, ಉತ್ಸಾಹ ಮತ್ತು ನಾವೆಲ್ಲಾ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಜಗತ್ತಿನ ವಿಸ್ಮಯಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಕನಿಷ್ಠ ಒಬ್ಬರು ವಯಸ್ಕರ ಒಡನಾಟದ ಅಗತ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. (ರೇಚನ್ ಕಾಸನ್): ಬೆಂಗಳೂರು ಹೊರವಲಯದ ಸುಮಾರು 25 ಎಕರೆ ಕ್ಯಾಂಪಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಸೆಂಟರ್ ಫಾರ್ ಲರ್ನಿಂಗ್ ಸ್ಕೂಲ್ ನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಈ ಉಲ್ಲೇಖವು ನಮ್ಮನ್ನು ನಿಜಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರೇಪಣೆಗೊಳಿಸಿತು.

ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ 'ನಿಸರ್ಗದ ಪಯಣ'ದಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಕಿರಿಯ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆಗಿನ ಕಾರ್ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಪರಿಸರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ, ಅಂಟ, ನಾವಿದನ್ನು ಯಾಕೆ 'ನಿಸರ್ಗದ ಪಯಣ' ಎಂದು ಕರೆಯಬಾರದು? ಎಂದು ಕೇಳುವ ಮೂಲಕ ಏಳು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಹುಡುಗ ಆ ನುಡಿಗಟ್ಟನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ನಿಸರ್ಗದತ್ತ ಸೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಬೇಕಾದ ಕ್ಯಾಂಪಸ್ ನಡಿಗೆ, ಭೂಮಿಯ ಕೆಲಸ, ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

ಹಾಗೂ ಆಟಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಆರರಿಂದ ಒಂಭತ್ತು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಪುಟ್ಟಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ನಾವು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಡುವೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದೆವು, ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದಿಚನರಿಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆವು, ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತುಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿದೆವು. ಬಳಿಕ ಅದರಿಂದ ಆದ ನಿಜವಾದ ಪರಿವರ್ತನೆ ಏನು ಎಂಬುದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವುದು, ಅಲ್ಲಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು, ಅದನ್ನು ಆಲಸುವಂತಹ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಕವಿತೆ, ಗಣಿತ, ಕರಕುಶಲ, ಕಲೆ, ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಅವರ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಬಂದು ಹೋದವು.

ಪ್ರಕೃತಿ ನಡಿಗೆಯ ಯೋಜನೆ:

ವಿಷಯಗಳು: ಮರಗಳು, ಗಿಡಗಳು, ಹೂವುಗಳು, ಹಣ್ಣುಗಳು, ಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ಬೆಳೆಯ ಜೀವನಚಕ್ರ; ಕೀಟಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ನಡವಳಿಕೆ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಜೀವನಚಕ್ರ; ಹಕ್ಕಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಜೀವಿಗಳು, ಕ್ಯಾಂಪಸ್ ಮತ್ತು ಅದರ ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಕಾಲುಹಾದಿಗಳು.

ಚಿತ್ರ-1: ಹುಲ್ಲು ಹಾದಿಯ ನಡುವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳು

ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು: ಗೇಮ್ಸ್/ಬೇಟೆ, ಅವಲೋಕನ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ, ಹಾಡುಗಳು ಮತ್ತು ದಿನಚರಿ ಬರವಣಿಗೆ, ವಿಸ್ಮೃತ ವಿವರಣೆಗಳು, ಕೈತೋಟ, ಅಳತೆ ಮಾಡುವುದು.

ಮನಸ್ಸಿನ ಹವ್ಯಾಸಗಳು: ಅವಲೋಕಿಸುವುದು ಅಥವಾ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಆದರೆ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶ ಮಾಡದೇ ಇರುವುದು, ಗುರುತಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವುದು, ಶ್ಲಾಘಿಸುವುದು ಮತ್ತು ತೀರ್ಪನ್ನು ನೀಡದಿರುವುದು.

ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅವರ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮೂರು ಗುಂಪುಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಯಿತು: ಮಿಂಚುಕುಳು, ಚಿಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಮಿಡತೆಗಳು.

ಕ್ಯಾಂಪಸ್ ನಡಿಗೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆಯಾ ಋತು ಕೊನೆಗೊಂಡ ಬಳಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರು ಪ್ರಕೃತಿ ಡೈರಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ವಿವರಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಸಂಜೆ ನಡಿಗೆ - ಜೂನ್‌ನಿಂದ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತನಕ:

ಇಂತಹ ನಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಶಾಲಾ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಭೂದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಮಕ್ಕಳು ವನ್ಯಜೀವಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರು, ನಮ್ಮ ನಡಿಗೆಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಮಕ್ಕಳು ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದರು ಮತ್ತು ಋತುವಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆ ಹಾದಿಗಳು ಹೇಗೆ ಬದಲಾದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರು.

ಜೂನ್ 15: ಮಕ್ಕಳು ತಾವು ಸಾಗುವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವೆಗಳು ಸತ್ತ ಸಹಸ್ರಪದಿಯನ್ನು ಎಳೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವುದು, ಹಸುವಿನ ಸಗಣೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದು, ನೆಲಕ್ಕೆ ತಾಕಿಕೊಂಡು ಬಣ್ಣದ ಎಲೆಯೊಂದು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರು. ಜೊತೆಗೆ ದಟ್ಟ ಕಾಡನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದಾಗ ಸೂರ್ಯ ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರು. ನಾವು ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ದೊಡ್ಡ ಚಿಟ್ಟೆಯೊಂದು ನಮ್ಮ ಸನಿಹದಲ್ಲಿಯೇ ಹಾದುಹೋಯಿತು ಮತ್ತು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ಹಾಗೂ ಪಟಗುಟ್ಟುವ ಸದ್ದುಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಕೇಳಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಅವರೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು; ಸಹಸ್ರಪದಿ ಹೇಗೆ ಸಾಯುತ್ತದೆ? (ಈ ನಡಿಗೆಯ ಕೆಲವು ವಾರಗಳ ಬಳಿಕ ಕೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಹಸ್ರಪದಿ ಏನಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಲು ಬಯಸಿದರು ಮತ್ತು ಅದರ ದೇಹದ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಉಂಗುರಾಕೃತಿಗಳು ಹೇಗೆ ಕಾಣೆಯಾಗುತ್ತಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರು).

ಜೂನ್ 22: ಸಂಜೆಯ ನಡಿಗೆಯ ವೇಳೆ ನಾವು ತರಕಾರಿಯ ತೋಟವನ್ನು ಹಾದುಹೋದಾಗ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಭೂತಾಳಿ ಹೂವಿನ ಮೇಲೆ ಕಿತ್ತಳೆ ಬಣ್ಣದ ಕೊಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಹಸಿರು ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ಒಂದು ಗಿಣಿ ಎಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟದಾಗಿರುವ ಹೂವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದೆವು. ನಾವು ನಮ್ಮ ನಡಿಗೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ತಾಸು ಕಳೆದು ಮರಳಿದೆವು. ನಾವು ಬಂದ ಹೆಜ್ಜೆಗುರುತುಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಭೂತಾಳಿ ಹೂವಿನ ಗಿಡದ ಬಳಿ ಬಂದಾಗ ಗಿಣಿ ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಲೆಯೇ ಕುಳಿತಿತ್ತು!

ಅದೇ ನಡಿಗೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಸಹಸ್ರಪದಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆವು; ಅದು ಇನ್ನಷ್ಟು ಕೊಳೆತಿತ್ತು. ನಾವೆಲ್ಲ ಜೀರುಂಡೆಯ ಹೊರಗಿನ ಕವಚವನ್ನು ಕಂಡೆವು, ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಸಣ್ಣ ಗುಂಡಿ ತೆಗೆದು ಅದನ್ನು ಹೂಳಲು ಬಯಸಿದರು. ನಮ್ಮ ನಡಿಗೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿ ತೋಟದಲ್ಲಿದ್ದ ದಾಳಂಬೆ ಗಿಡದ ಬಳಿ ನಿಂತು ಅದರ ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಮೊಗ್ಗು, ಹೂವು ಮತ್ತು ಹಣ್ಣನ್ನು ಗಮನಿಸಿದೆವು; ಅದಾದ ಬಳಿಕ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಲಂಟಾನ ಹಣ್ಣುಗಳು ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ ಎಂದು ನೋಡಲು ಬಯಸಿದ, ನಾವು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವು ಮತ್ತು ಅದರ ರುಚಿಯನ್ನೂ ಸವಿದೆವು.

ಜೂನ್ 29: ಇಂದು ನಾವು ಸಂಜೆಯ ನಡಿಗೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಮಿಡತೆ ಗುಂಪಿಗೆ (Dragonfly group) ಸೇರಿದ ರೇಷ್ಮೆಗೂಡು ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಅದು ಒಂದು ಗುಡಿಸಲನ ಪ್ರವೇಶದ ಬಳಿ ಸಣ್ಣ ಬೊಂಗೆಗೆ ನೇತಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದು ಎಷ್ಟು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಹಾಗೂ ಎಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಗಮನಿಸಿದರು. ತರಕಾರಿ ತೋಟದ ಅದೇ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಮುಂದುವರಿದಾಗ ಹಿಂದೆ ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಸಹಸ್ರಪದಿ, ಗಿಣಿಯ ನೆನಪುಗಳು ಮರುಕಳಿಸಿದವು. ಕೀಟಗಳು ತಿಂದುಳಿದ ಹರಿದ ಎಲೆಯಂತಹ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ಮಗು ಗಮನಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಲಂಟಾನ ಕಾಯಿ ಹೇಗೆ ಹೂವಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಗಮನಿಸಿದರು. ಇದು ಹೂಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಕಾಯಿಗಳು ಮೂಡಿ ಬರುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವ ನಮ್ಮ ತನಿಖೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾವು ಕ್ಯಾಂಪಸ್ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನಾವು ಈಗ ಎಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆವು. ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಹೆಗ್ಗುರುತುಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು. ನಾವು ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅರಿತೆವು.

ನಾವು ಮರಗಳು ಮತ್ತು ನೆರಳಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ವನ್ಯಧಾಮದ ಸನಿಹ ಬಂದಾಗ ಅದು ಎಷ್ಟು ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಮಂಪರು ಬರಿಸುವ, ದಣಿದ ಮತ್ತು ತಂಪಾದ ಆ ವಾತಾವರಣದಿಂದಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಹಾಸ್ಟೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಉಂಟಾಯಿತು ಎಂದು

ಮಕ್ಕಳು ಹೇಳಿದರು. ನಾವು ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸುತ್ತು ಹಾಕಿ ಗೆಸ್ಟ್‌ಹೌಸ್‌ಗೆ ಮರಳಿದವು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ಬಾಲ್ಕನಿಗೆ ತೆರಳಿದೆವು. ಆ ಬಾಲ್ಕನಿಯ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಿಡತೆಗಳು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆದಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಆ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳು ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಒತ್ತಡದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಗಮನಿಸಿದೆ: ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೊಂದು ನಡೆಯುವುದು ಯಾಕೆ ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ? ತಕ್ಷಣ ಕೆಲವು ಸರಿ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಕಾಣಿಸಿದವು. ಹಾಗಾಗಿ ನನ್ನದೇ ಹುಟ್ಟುಗುಣವನ್ನು ಹುಡುಗಿಸಿಡಲು ಬಯಸಿದೆ. ಇದು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವಂತಾಗಬಾರದು ಅಥವಾ ಅವರನ್ನು ಉತ್ತರದ ಕಡೆಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುವಂತಾಗಬಾರದು. ಅವರೇ ತಮ್ಮ ಅವಲೋಕನದ ಮೂಲಕ ಕೇಳುವಂತಾಗಬೇಕು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವಿರಾಮವೂ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ!

ನಾನು ಕಂಡಿದ್ದರ ಅಥವಾ ಕೇಳಿದ್ದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳ ಕುರಿತು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದೆವು. ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಬೇರೆಡೆಗೆ ಗುರಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅಲೆಯುವುದು ಅಥವಾ ನಿಗದಿತ ಕಾರ್ಯಸೂಚಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸಾಗುವುದು ಕೆಟ್ಟ ವಿಚಾರವೇನಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ಈ ಜಾಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ ಸಿಕ್ಕ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಬಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬುದೂ ನಮ್ಮ

ಚಿತ್ರ-2: ಬಂಡೆಗಳ ನಡುವೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ

ಬಯಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಅತ್ಯಂತ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ನಡೆ ಏನೆಂದರೆ, ಇಲ್ಲ ಕಂಡಿದ್ದನ್ನು ಕಿತ್ತು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಎಂಬುದು. ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಯಾಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತೇವೆ? ಆದರೂ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಇನ್ನೂ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

ಜುಲೈ 7: ಇಂದು ನಡಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಜೋರಾಗಿ ಮಳೆ ಸುರಿಯಿತು. ಮಕ್ಕಳು ರೇನ್-ಕೋಟ್ ಧರಿಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಒದ್ದೆಯಾದರು. ಕೆಲವರು ಭಯಪಟ್ಟುಕೊಂಡರಾದರೂ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಈ ಸಾಹಸದಿಂದ ಉತ್ತೇಜಿತರಾದರು. ನಾವು ಕೆಲಕಾಲ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಆಶ್ರಯಪಡೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಮಕ್ಕಳು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಮತ್ತು ಕೇಸರಿ ಅಣಬೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರು. ನಾನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೊಲವನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ನಮ್ಮ ಕ್ಯಾಂಪಸ್ ನಾಯಿ ಅದನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ತಕ್ಷಣ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ತರಕಾರಿ ತೋಟದ ಮೂಲಕ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮರಳಿದೆವು. ನಾವು ಬೇರೊಂದು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಿಸಿದ್ದರೂ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತೆ ಗಿಣಿ ನೋಡಿದ ಕ್ಷಣವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಭಾರೀ ಮಳೆ ಹಾಗೂ ನೀರಿನ ನಡುವೆ ಈ ನಡಿಗೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಸಂಜೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ ಭಾವನೆಯಿತ್ತು.

ಜುಲೈ 26: ನಿಸರ್ಗದ ಮಡಿಲಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ಪರಿಶೋಧನೆ ನಡೆಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಆಟದ ಮೈದಾನದ ಪಕ್ಕದಿಂದ ಅದು ಆರಂಭವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಹಾಗೂ ಅಸೆಂಬ್ಲಿ ಹಾಲ್ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಲು ಎತ್ತರದಲ್ಲರುವ ಬಂಡೆಯ ಮೂಲಕ ಅದು ಸಾಗಿತು. ತೀರಾ ನೆರಳಿನಂತಹ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಅನೇಕ ಚಿಟ್ಟೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಒಂದು ಜೇಡರ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ರೆಕ್ಕೆಯೊಂದು ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಗಮನಿಸಿದರು. ಅಸೆಂಬ್ಲಿ ಹಾಲ್ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲರುವ ದಟ್ಟವಾದ ಹುಲ್ಲು ಹಾಗೂ ಹಸಿರಿನ ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛ ಮಿಡತೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದವು. ನಾವು ತೀರಾ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಕೆಲವು ಚಿಕ್ಕ ಕೀಟಗಳು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೊಳದ ನೀರಿಗೆ ಕಲ್ಲು, ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಎಸೆಯದಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲರುವ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡದಂತೆ ಕೆಲ ಮಕ್ಕಳು ಇತರರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಹುಟ್ಟುಗುಣಗಳನ್ನು ನಾವು ಬಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ಊಟ ಮಾಡುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ನಡಿಗೆಯನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸಿದೆವು ಮತ್ತು ಕ್ಯಾಂಪಸ್ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ನಡೆದು ಬಂದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆವು.

ಆಗಸ್ಟ್ 3: ನಮ್ಮ ಕ್ಯಾಂಪಸ್ ಆರ್ಡ್ ರೂಮ್ ಬಳಿ ಎಲೆಗಳೇ ಇಲ್ಲದ ಉದ್ದನೆಯ ಮರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಾಡು ಕಾಗೆಗಳು ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದೆವು. ಕೆಲಕಾಲ ಅವುಗಳನ್ನು

ಚಿತ್ರ-3: ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳು

ನೋಡಿದ ನಾವು ಅಸೆಂಜಿ ಹಾಲ್ ದಾಟಿ ಮುಂದೆ ಕ್ರಮಿಸಿದೆವು. ಜೇಡರ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಿಟ್ಟೆಯ ರೆಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ನೇತಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ನಾವು ಆಟದ ಮೈದಾನದ ಬಳಿ ಬಂದಾಗ ಹಳದಿ ಹೂ ಬಿಡುವ ಮರವನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ಅದರಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಹೂವುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡೆವು. ಮುಂದೆ ಅದನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು.

ಆಗಸ್ಟ್ 10: ರಾಧಿಕಾ ಭಡ್ಡಾ ಅವರು ಬರೆದ ಬಸವ ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿಯ ಕಿಡಿಗಳು ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಬಸವ ಹೇಗೆ ಕೀಟಗಳ ಕಾಳಜಿ ಮಾಡಿದ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯ ಆಧಾರದಲ್ಲ ನಾವು ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸುವ ಹಾಗೂ ಕಾಳಜಿ ಮಾಡದೇ ಇರುವ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ನಮ್ಮ ನಡಿಗೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೆವು. ಅದರ ಪುಟಗಳನ್ನು ನಾನು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದೆ. ಕಲ್ಲಿನ ವೇದಿಕೆ ಮತ್ತು ಲೈಬ್ರರಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಾವು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದಾಗ ಕೆಲವು ಬಣ ಹಾಗೂ ತೇವಗೊಂಡ ಜಾಗವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದೆವು. ಜೊತೆಗೆ ಮಿಡತೆಗಳು, ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಜೇಡ ಕಟ್ಟಿದ ಬಲೆ, ಎಲೆಯ ದಾರದ ಮೇಲೆ ನೇತಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಂಬಳಹುಳು, ಕೆಲವು ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿರುವ ಚಿಟ್ಟೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪುಟ್ಟಪುಟ್ಟ ಬಳಿ ಅಣಬೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ಅಸೆಂಜಿ ಹಾಲ್ ದಾಟಿ ನಾವು ಮುಂದೆ ಬಂದಾಗ ಶಾಲೆಯ ಬೇಲಗುಂಟ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ತೆಳ್ಳನೆಯ ಬೇರುಗಳು ಮತ್ತು ಕುಡಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬಳ್ಳಿಯೊಂದು ಬೇಲಿಗೆ ನೇತುಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಒಂದು ಮಗು ಗಮನಿಸಿತು. ಅವರೆಕಾಳನ ಗಿಡ ಮತ್ತು ಅದರ ಕುಡಿಗಳು ನಮಗೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದವು. ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಆವೃತವಾದ ಕೊಳದಲ್ಲ ಕೆಲವು ಕೀಟಗಳು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಓಲಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ನಾವು ಕಲ್ಲಿನ

ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆವು. ಕ್ಯಾಂಪಸ್‌ನಲ್ಲಿ ನಾವು ನೋಡಿದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನಾನು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದೆ. ಹಾಸ್ಟೆಲ್ ಬಳಿ ನಮ್ಮ ನಡಿಗೆಯನ್ನು ನಾವು ಕೊನೆಗೊಳಿಸಿದೆವು. ಅಲ್ಲೊಂದು ಮಂದಾರಪುಷ್ಪದ ಗಿಡವಿತ್ತು (camel-foot tree; bauhinia purpurea). ಒಂದು ಮಗು ಗುಲಾಬಿ ಬಣ್ಣದ ಹೂವನ್ನು ತಂದು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾವು ಈ ಗಿಡ ಯಾವುದೆಂದು ನೋಡಲು ನಿಂತೆವು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮಗು ಪಾಚಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆ ಪಾಚಿಯ ಮೇಲೆ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಕಾಂಡ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ನಾವು ಅದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತೋರಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆವು. ಶಿಕ್ಷಕರು, ಇದು ಗಮಿಟೋಫೈಟ್ (gametophyte) ಹಂತಕ್ಕೂ ಮೊದಲಿನ ಬೀಜಕ ಸಸ್ಯ (sporophyte), ಇವೇ ಬಳಕೆ ಹೆಣ್ಣು ಮತ್ತು ಗಂಡು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಾಚಿಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತವೆ ಕೂಡ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಕೆಲವು ಕಡೆಯ ನಡಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಇನ್ನಿಲ್ಲದ ಉತ್ಸಾಹ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಅವರ ಆಸಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮದೇ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇತರ ಶೋಧನೆಗಳು ಮಣ್ಣಿನ ಕೆಲಸಗಳು:

ಮಣ್ಣಿನ ದಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಹುಲ್ಲು, ಎಲೆ, ಮಣ್ಣು ಸೇರಿಸಿ ಹಸಿಗೊಬ್ಬರ ತಯಾರಿಸುವುದು, ತರಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಹಣ್ಣಿನ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರನೆ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ನೀರೆರೆಯುವುದು,

ಗಿಡಗಳು ಬೆಳೆಯಲು ಕಾಳಜಿವಹಿಸುವುದು, ಬೆಳೆಯ ಕೊಯ್ಲು ಕೈಗೊಂಡು, ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಚಿತ್ರನೆಗೆ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಮೂಲಕ ಬೆಳೆ ಚಿತ್ರನೆಯ ಚಕ್ರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದೆವು.

ಬೆಳೆಯ ಕೊಯ್ಲಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾವು ತರಕಾರಿಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಥವಾ ತೂಕವನ್ನು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಿ ಬಳಕೆ ನಮ್ಮ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆವು. ಶಾಲೆಯು ಕೆಲವು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿ ಮಾಡುವ ಹತ್ತಿರದ ತೋಟಕ್ಕೆ ನಾವು ಭೇಟಿ ನೀಡಿದೆವು. ಎರಡು ಎಕರೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಮರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಚಕಿತರಾದೆವು.

ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಟ

ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿರುವ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಟಗಳು ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು. (ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಮರದ ಕುಣಿಕೆ, ಮರದ ಅನುಭವ ಪಡೆಯುವುದು, ಬಾವಲಿ ಮತ್ತು ಚಿಟ್ಟೆ, ಜಾಡಮಾಲಯ ಬೇಟೆ, ಅನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರ್ಯಟನೆ). ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ವಿಶಾಲ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಚಿತ್ರ ಕೂಡ ಸೇರಿತ್ತು. (ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಬದುಕಿನ ಬಲೆ, ಬದುಕಿನ ಪಿರಮಿಡ್, ಅರಣ್ಯದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ).

ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಲಾದ ಇತರ ಸಿದ್ಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು: ತೋಗಟೆ ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜುವುದು, ಬೀಜಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಒಣ ಹೂಗಳಿಂದ ಕಲೆ (flower pressing), ಅಂಡಾಶಯವನ್ನು ನೋಡಲು ಹೂವುಗಳನ್ನು ಛೇದಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಇತ್ಯಾದಿ. ಮೊಗ್ಗಿನಿಂದ ಹೂವು, ಹೂವಿನಿಂದ ಹಣ್ಣಿನಂತಹ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಚಕ್ರವನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಆ ಜೀವನ ಚಕ್ರದ 'ಊಹಾತ್ಮಕ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು' (hypotheses drawings) ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಈ ವರ್ಷದ ನಿಸರ್ಗ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾಟಕ/ರೂಪಕಗಳು ಕೂಡ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದವು.

ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕುತೂಹಲ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು

ಕಿರಿಯರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕೋಷ್ಠಕವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ವರ್ಷವಿಡೀ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ವಸ್ತುಗಳ ವಿವರಗಳಿದ್ದವು. 'ಕುತೂಹಲ ನಿಸರ್ಗವಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ' ಎಂಬ ಬೃಹತ್ ಫಲಕವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾಗಿತ್ತು. ನಾವು ನಡೆಸಿದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಕರ ದಿನಚರಿಗಳಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳು ಇಲ್ಲವೆ.

ಜೂನ್-29: ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ LEAF (ಎಲೆ) ಪದದ ಕುರಿತಾಗಿ ನಾವು ಮೊದಲ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸದ (ಪದ್ಯದ ಪ್ರತಿ ಪಾದದ ನಿಯತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಅಕ್ಷರ ಬರುವಂತೆ) ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದೆವು. ಇದಾದ ಬಳಿಕ ನಾವು ಎಲೆಗಳನ್ನು ತೂಕ ಮಾಡಿದವು ಹಾಗೂ ಒಣ ಎಲೆಗಳಿಗೂ ತಾಜಾ ಎಲೆಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಭಾರವನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿದವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರಲಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆಯಿತ್ತು. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ನಂತರ ಕಿರಿಯ ಶಾಲಾ ಕಟ್ಟಡದ ಬಾಲ್ಕನಿಯಿಂದ ತಾಜಾ ಹಾಗೂ ಒಣಗಿದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಎಸೆದವು ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳು ವಿಭಿನ್ನವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಗಮನಿಸಿದ ಅಂಶದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದೆವು.

ಜುಲೈ 13: ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಪರ್ಯಟನೆ ಕಲಾಪವನ್ನು ನಾವು ಮರಗಳ ಕುರಿತ ಅಸ್‌ಬಾನ್ ಸರಣಿಯ ಪುಸ್ತಕಗಳ (Usborne Book of Trees) ಮೂಲಕ ಆರಂಭ ಮಾಡಿದೆವು. ಹೂವು ಎಂದರೆ ಏನು? ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಾವು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ತಿಂದ ಹಣ್ಣುಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಬೀಜ ಹೇಗಿದ್ದವು ಎನ್ನುವ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದೆವು. ಮಕ್ಕಳು ಪೇರಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಾಗ ನಾವು ಗೆಸ್ಟ್ ಹೌಸ್ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಪೇರಳೆ ಹಣ್ಣಿನ ಗಿಡಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆವು. ಆ ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಮೊಗ್ಗು, ಹೂವು ಮತ್ತು ಹಣ್ಣುಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದೆವು. ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯ ತಿಂಡಿಗೆ ಪೇರಳೆ ಹಣ್ಣನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಜುಲೈ 15: ಕೆಲವು ವಾರಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ತರಕಾರಿ ತೋಟದ ಬಳಿ ನಿಂತು ಬೀಜಗಳು ಹಾಗೂ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆನಂದ್ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ: ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಮೊದಲ ಗಿಡಗಳು ಯಾವುವು? ಎಂದು. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ದಿನದ ಕಲಾಪದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರೊಬ್ಬರು ಬಂದು ಕ್ಯಾಂಪಸ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಚೀನ ಗಿಡಗಳಾದ ಪಾಚಿ, ಜಿರೀಗಿಡ ಮತ್ತು ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದ ಪಾಚಿಸಸ್ಯ (liverworts)ಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆವು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದ ಬಳಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಇತರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಎದುರಾದವು: ಭೂಮಿಯ ಉಗಮ ಹೇಗಾಯಿತು? ಮೊದಲ ಮನುಷ್ಯ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಯಾವಾಗ? ಪಾಚಿ ಗಿಡಗಳನ್ನು ನಾವು ಭೂತಗನ್ನಡಿ ಬಳಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಈ ಪುಟಾಣಿ ಸಸ್ಯಗಳು ಎಲೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರು. ಈ ಕಲಾಪ ಮುಗಿದ ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲಾ ಆವರಣದ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಚಿ ಮತ್ತು ಜಿರೀಗಿಡಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಕೇವಲ ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಡಿಗೆ ಅಥವಾ ಕಲಾಪಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಜುಲೈ 29: ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿನ ಜೀವನಚಕ್ರವನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ನಾವು ಅರವಿಂದ ಗುಪ್ತಾ ಅವರ ಸೈಕಲ್ ಆಫ್ ಲೈಫ್ (Cycle of Life) ಕೃತಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕೋಶ, ಬೀಜವನ್ನು ಬಿಡುವುದು, ಆ ಬೀಜದ ಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ಕೊಂಬೆಗಳು, ಎಲೆಗಳು

ಹಾಗೂ ಹೂಗಳು, ನಂತರ ಹೊಸ ಕೋಶ ಹಾಗೂ ಬೀಜಗಳು- ಹೀಗೆ ಒಂದು ಜೀವನಚಕ್ರವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎರಡನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಪಯಣ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮೂವರು ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಾಯೋಜನೆಯ ಆಯ್ದು ಭಾಗಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಎರಡನೇ ಅವಧಿ - 2 (ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್-ನವೆಂಬರ್):

ದಿನಾಂಕ	ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು	ವಾಸ್ತವ ಮತ್ತು ಸಲಹೆಗಳು
14/9	ಒಂದು ಜಾಲರಿ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೊಂದು ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆಯುವ ತುಂಡು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೇಕಾಯಿ ಬೀಜ ಬಿಡುವುದು. ಬೆದರು ಬೊಂಬೆ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ	ಅಷ್ಟೇನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಯದೇ ಇದ್ದ ಹರಿವೆ ಸೊಪ್ಪಿನ ಗಿಡವನ್ನು ಕಿತ್ತು ತೆಗೆದು ನಾವು ಜಾಲರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೇಕಾಯಿ ಬೀಜವನ್ನು ಹಾಕಿದೆವು. ಶಾಲೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಬೆದರುಬೊಂಬೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದೆವು. ಆ ಬೀಜದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಗುವೂ ಕೂಡ ಬೆದರು ಬೊಂಬೆಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬಳಸುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದರು. ನಾವು ಅದರ ಹಾಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದೆವು.
28/9	ರೇಖಾಚಿತ್ರ: ತುಂಡುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ತರಕಾರಿಯ ರೇಖಾಚಿತ್ರ ರಚನೆ.	ರೇಖಾಚಿತ್ರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿನ ಮಾಹಿತಿ ಎಷ್ಟು ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ನಮ್ಮದೇ ಆದ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ನೆಚ್ಚಿನ ಬಣ್ಣ, ಹೆಣ್ಣುಗಳು, ಆಕಾರಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿದರು.
12/10	ರೇಖಾಚಿತ್ರದ ಮುಂದುವರಿಕೆ: ಒಂದು ಕೆಜಿ ತೂಕದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು.	
14/10	ದಾರವನ್ನು ಬಳಸಿ ಪರಭಕ್ಷಕ ಕೀಟಗಳು ಹೆಣೆಯುವ ಬಲೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಬೇಟೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಗುಂಪು ಆಟ ಆಡುವುದು.	ಪರಭಕ್ಷಕ ಕೀಟಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಬೇಟೆ ಹಾಗೂ ಕ್ಯಾಂಪಸ್‌ಗೆ ಇರುವ ಸಂಪರ್ಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದ ಬೀಜದ ಮಕ್ಕಳ ನಡುವೆ ದಾರದಿಂದ ಬಲೆಯನ್ನು ಹೆಣೆಯುವ ಆಟವನ್ನು ಆಡಲಾಯಿತು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಬಲೆಗೆ ಹೇಗೆ ಹಾನಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ತೋರಿಸಿದೆವು.
2/11	ಒಂದು ಕೆಜಿ ತೂಕದ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಗುಂಪು ರೇಖಾ ಚಿತ್ರ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದು.	ಒಂದು ಕೆಜಿ ತೂಕ ತೂಗುವ ಕಲ್ಲುಗಳು, ಒಣ ಎಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಗುಲ್ಲೊಹರ್ ಬೀಜದ ಕೋಶದಂತಹ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಲು ಮಕ್ಕಳು ಇಬ್ಬರು ಜೋಡಿಗಳಾಗಿ ತೆರಳಿದರು. ಕಿರಿಯರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಚೀಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದೆವು ಮತ್ತು ಒಂದು ಫಲಕವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ 'ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ತೂಕ ಒಂದೇ. ಚೀಲದೊಳಗೆ ಏನಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡದೇ ಊಹೆ ಮಾಡಬಹುದೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದೆವು.

ಹಂತ-3 (ಜನವರಿ-ಮಾರ್ಚ್)

ದಿನಾಂಕ	ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು	ವಾಸ್ತವ ಮತ್ತು ಸಲಹೆಗಳು
18/1	ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಸೂತ್ರ	ಅರಣ್ಯದಲ್ಲೆ ಏನಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಯಾವೆಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳು ಅಲ್ಲ ಜೀವಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದವು. ಅದಾದ ಬಳಿಕ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಂದು ಬಣ್ಣದ ಹಾಳೆಯಲ್ಲಿ ಮರಗಳು, ಸಸ್ಯವರ್ಗಗಳು, ಜೀವಿಗಳು ಮತ್ತು ನೀರಿನಂತಹ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕಾಡಿನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದೆವು. ಮಕ್ಕಳು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಕಾಗದ, ದಾರ, ಕಾಗದಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಆಟಕೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ನೈಜ ಕಡ್ಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಂದು ತಮ್ಮದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಡನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದರು.
08/02	ಪುಸ್ತಕಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಳೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಇಡಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ.	ನಾವು ಬರೆದ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಪಕ್ಷಿಗಳು ನಮ್ಮ ಶಾಲಾ ಆವರಣದಲ್ಲೆಯೇ ವೀಕ್ಷಿಸಿದ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಗಿವೆ; ಕೆಂಪು ಟಿಟ್ಟಿ, ಕೆಮ್ಮೀಸೆಯ ಪಿಕ್ಕಿರಾಳ, ನೇರಳೆ ಬೆನ್ನಿನ ಸೂರಕ್ಕಿ, ಜಾನುವಾರು ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿ, ಕಪ್ಪು ಭುಜದ ಹದ್ದು, ಕಾಜಾಣ, ಪಿಕ್ಕಿರಾಳ, ದೊಡ್ಡ ಕೊಕ್ಕಿನ ಕಾಗೆ, ಬಳಿ ತಲೆಯ ಹದ್ದು.

ಪ್ರಕೃತಿ ಜೊತೆಗಿನ ನಡಿಗೆಯ ಅನುಭವದಿಂದ ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಅಂಶ ಏನೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಯೋಚನೆಗೆ ನಿಲುಕದ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳಿವೆ ಎಂಬುದು ಅರಿವಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ಮಕ್ಕಳ ಅರಿವಿಗೂ ಬಂದಿತು ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಆಶಯ. ಅದನ್ನೇ ರಸ್ಕಿನ್ ಬಾಂಡ್ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ: 'ಇಂತಹ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಪವಾಡಗಳು ನಮಗಾಗಿಯೇ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಹಾದು ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಹನಿಗಳು ಜೇಡರ ಬಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಿರವಾಗುತ್ತವೆ, ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹಾಡುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಪರ್ವತದ ತೊರೆಗಳು ನೊರೆಗಟ್ಟುತ್ತವೆ. ನಾವು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಲಿ ಅಥವಾ ಕೇಳಲಿ ಎಂದು ಇವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಇರುವುದೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪಾಲನ ಶಕ್ತಿ. ನಾವೆಲ್ಲೇ ಇರಲಿ ಅದರೊಂದಿಗೇ ಇರಬೇಕು'

ಕೃತಜ್ಞತೆ:

ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಾದರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳಾದ ರೂಪಾ ಸುರೇಶ್ ಮತ್ತು ನಾಗಣಿ ಪ್ರಸಾದ್ ಅವರಿಗೆ ಲೇಖಕರು ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.

ಕೀರ್ತಿ ಮುಕುಂದ ಅವರು ಪಶ್ಚಿಮ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಾಗಡಿ ಬಳಿ ಇರುವ ಸೆಂಟರ್ ಫಾರ್ ಲರ್ನಿಂಗ್ ಸ್ಕೂಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಮಾಡುವ ಅವರು ಕೆಲವು ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಕ್ಯಾಂಪಸ್ ನಡಿಗೆ ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನು keerthi.mukunda@centreforlearning.in ಮೂಲಕ ಸಂಪರ್ಕಿಸಬಹುದು.

ಅನುವಾದ: ಮಂಜುನಾಥ್ ಚಾಂದ್ | ಪರಿಶೀಲನೆ: ಲತಾ ಕೆ.ಸಿ.